

ПРОБЛЕМИ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО
CULTURAL HERITAGE ISSUES

LIVING HERITAGE
TOMORROW

Сборник с доклади
от научна конференция
София, 21 септември 2021

LIVING HERITAGE
TOMORROW

Conference Proceedings
Sofia, 21 September 2021

ЗА БУКВИТЕ
О ПИСМЕНОСТЪ

ПРОБЛЕМИ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО, ТОМ 4
CULTURAL HERITAGE ISSUES, VOL. 4

LIVING HERITAGE TOMORROW

**СБОРНИК С ДОКЛАДИ ОТ НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ
СОФИЯ, 21 СЕПТЕМВРИ 2021 Г.**

LIVING HERITAGE TOMORROW
CONFERENCE PROCEEDINGS
SOFIA, 21 SEPTEMBER 2021

Академично издателство „За буквите – О писменехъ“

СОФИЯ 2022

Серия „Проблеми на културното наследство / Cultural Heritage Issues“

Конференцията *Living Heritage Tomorrow* е организирана от Института за научни изследвания в областта на опазването, организацията и управлението на културно-историческото наследство и Категра „Култура, историческо наследство и туризъм“ в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) със съдействието на Регионалния център за опазване на нематериалното културно наследство под егидата на ЮНЕСКО.

The conference *Living Heritage Tomorrow* was organized by the Institute of Cultural Heritage Studies and the Department of Culture, Heritage and Tourism at the University of Library Studies and Information Technologies (ULSIT) with the assistance of the Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO.

Съставител:

Нина Дебрюне, доц. д-р,
УниБИТ

Editor:

Nina Debruyne, Assoc. Prof. Dr.,
ULSIT, Bulgaria

Редакционен съвет:

Валерия Фол, проф. д.и.н.,
УниБИТ

Editorial Board:

Valeria Fol, Prof., D.Hist.Sc.,
ULSIT, Bulgaria

Ваня Добрева, проф. д.фил.н.,
УниБИТ

Vanya Dobрева, Prof., D.Phil.Sc.,
ULSIT, Bulgaria

Василики Хрисантополу, доц. д-р,
Атински университет, Гърция

Vassiliki Chryssanthopoulou, Asst. Prof. Dr.,
University of Athens, Greece

Енгин Бексач, проф. д-р,
Тракийски университет, Турция

Engin Beksac, Prof. Dr.,
Trakya University, Turkey

Михай Драгна, д-р,
Асоциация за балканска история, Румъния

Mihai Dragnea, PhD,
Balkan History Association, Romania

© доц. д-р Нина Дебрюне, съставител, 2022

© Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2022

© Academic Publisher “Za Bukvite – O pismeneh”, 2022

ISBN 978-619-185-580-3

Корица: Везбени мотиви, Росица Чуканова, частна колекция

Cover: Embroidery motifs by Rossitza Tchukanowa, private collection

СЪДЪРЖАНИЕ / CONTENTS

ОПАЗВАНЕТО НА ТРАДИЦИЯТА – ОПОРА ЗА НАСТОЯЩЕТО
АЛБЕНА ГЕОРГИЕВА

SAFEGUARDING TRADITION – PILLAR OF THE PRESENT

ALBENA GEORGIEVA..... 5

ОПАЗВАНЕ, СЪХРАНЯВАНЕ И ПРЕПРЕДАВАНЕ НА ТРАДИЦИЯТА И ПОЗНАНИЕТО – ОПИТ И ДОБРИ ПРАКТИКИ

ВЕНЦИСЛАВ БЕЛЕВ

SAFEGUARDING, PRESERVATION AND TRANSMISSION OF TRADITION AND KNOWLEDGE – EXPERIENCE AND GOOD PRACTICES

VENTZISLAV VELEV 23

НЕМАТЕРИАЛНОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО В ДИГИТАЛНАТА СРЕДА – ПРАКТИЧЕСКИ ОПИТ, ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

ПЕТЯ КОСТАДИНОВА

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE IN THE DIGITAL ENVIRONMENT – PRACTICES, OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

PETYA KOSTADINOVA 37

НАЙ-ПОЛОЖИТЕЛНИЯТ ОБРАЗ НА БЪЛАРИН И ДУХОВНИТЕ ИДЕИ В РАЗКАЗА „БАЕ МИТАР ПРОРОКЪТ“ НА МИХАЛАКИ ГЕОРГИЕВ

ЕВА КОВАЧЕВА

THE MOST POSITIVE IMAGE OF A BULGARIAN AND THE SPIRITUAL IDEAS IN THE SHORT STORY “BAE MITAR THE PROPHET” BY MIHALAKI GEORGIEV

EVA KOVACHEVA..... 61

КАТЕГОРИЯТА ИНТОНАЦИЯ В „ПРОСТРАНСТВОТО“ НА МУЗИКАЛНОФОЛКЛОРНИЯ ДИАЛЕКТ (ПО МАТЕРИАЛИ ОТ ЮГОЗАПАДНА БЪЛГАРИЯ)

ПЕТЬО КРЪСТЕВ

THE INTONATION CATEGORY IN THE “SPACE” OF THE FOLK MUSIC DIALECT (IN MATERIALS FROM SOUTHWESTERN BULGARIA)

PETYO KRASDEV 82

КАВАЛЪТ И НЕГОВИТЕ ЖАНРОВИ ПРЕВЪПЪЛЪЩЕНИЯ

ТЕОДОСИЙ СПАСОВ

GENRE TRANSFORMATIONS OF THE KAVAL

TEODOSII SPASOV 100

Проблеми на културното наследство, Том 4
Living Heritage Tomorrow

ТРАДИЦИОННИЯТ ГРОЗДОБЕР В БАЛКАНСКИТЕ КУЛТУРИ (ПО АРХЕОЛОГИЧЕСКИ, ЕЗИКОВИ,
ЕТНОГРАФСКИ И ФОЛКЛОРНИ ДАННИ)

АСЯ СЪБЕВА-ЮРИЧКАЙ

TRADITIONAL GRAPE HARVEST IN THE BALKAN CULTURES (IN ARCHAEOLOGICAL, LINGUISTIC,
ETHNOGRAPHIC AND FOLKLORE MATERIALS)

ASSIA SABEVA-JURISCAY 112

ИЗПЪЛНИТЕЛСКИ ЗАДАЧИ ПРИ РАБОТА С МУЗИКАЛЕН МАТЕРИАЛ ИЗ СЪКРОВИЩНИЦАТА НА
БЪЛГАРСКАТА НАРОДНА МУЗИКА

МАГДАЛЕНА ЛОБУТОВА

PERFORMING TASKS WHEN WORKING WITH MATERIAL FROM THE TREASURY OF BULGARIAN
TRADITIONAL MUSIC

MAGDALENA LOBUTOVA 145

КУЛИНАРИЯТА НА ЦИГАНИТЕ – МЕЖДУ ТРАДИЦИЯТА И СЪВРЕМЕНОСТТА

ЕВГЕНИЯ И. ИВАНОВА, ВЕЛЧО КРЪСТЕВ

THE GYPSY CUISINE BETWEEN TRADITION AND MODERNITY

ЕВГЕНИЯ И. ИВАНОВА, ВЕЛЧО КРЪСТЕВ 165

ГРАДСКО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО И ТУРИСТИЧЕСКА АНИМАЦИЯ

ВАНЯ ЛОЗАНОВА-СТАНЧЕВА

URBAN CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE AND TOURISM ANIMATION

VANYA LOZANOVA-STANCHEVA 179

„ЖИВОТО НАСЛЕДСТВО“ НА РОСИЦА ЧУКАНОВА: ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА МУЗЕЕФИКАЦИЯ И
СОЦИАЛИЗАЦИЯ

НИНА ДЕБРЮНЕ, ЖОРЖЕТА НАЗЪРСКА

THE “LIVING HERITAGE” OF ROSSITZA TSCHUKANOWA: MUSEIFICATION AND SOCIALIZATION

NINA DEBRUYNE, GEORGETA NAZARSKA 202

ПРАЗНИЧНИЯТ КАЛЕНДАР В СЕЛО ВЕДРОВО

СВЕТЛА ШАПКАЛОВА

THE FESTIVAL CALENDAR OF THE VILLAGE OF VEDROVO

SVETLA SHAPKALOVA 252

NARRATING, PERFORMING AND INTERPRETING INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE IN ROMANIAN
RURAL COMMUNITIES IN THE TWENTY-FIRST CENTURY

IOANA-RUXANDRA FRUNTELATĂ 276

BETWEEN MANAGEMENT OF SACRED SPACES AND HIEROTOPIC ART CREATION: RISKS OF LIVE
CULTURAL AND RELIGIOUS HERITAGE PROFANATION

LIANA GALABOVA 287

ОПАЗВАНЕ, СЪХРАНЯВАНЕ И ПРЕПРЕДАВАНЕ НА ТРАДИЦИЯТА И ПОЗНАНИЕТО – ОПИТ И ДОБРИ ПРАКТИКИ

Венцислав Велев

Резюме: Опазването на нематериалното културно наследство и неговото препредаване през поколенията се явява от ключово значение процес, който е свързан с дейностите по съхраняване на традиционната култура. Миналото, предадено с нови способности и отправено към бъдещето, е част от различните мерки, които се предприемат на международно, национално и регионално ниво. Необходимостта от разработването на поредица от конкретни мерки, както и тяхното прилагане в практиката, също се явява съществен въпрос. Това е динамичен процес, който следва да се следи в неговата динамика, предвид и изменящата се обстановка. Споделянето на добър опит и практики се явява също ключово важен елемент, който следва да се насърчава. Всичко това прави тематиката не само актуална, но и такава, която неизменно ще стои в основата на бъдещи политики, разработвани от различни институции.

Ключови думи: опазване, съхраняване, препредаване, традиция, нематериално културно наследство

Проблематиката, свързана с опазването, съхраняването и препредаването на традицията, е една от основните, ако не и най-важната, върху която е построена Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство (Convention 2003). По своята същност това са както отделни въпроси, така и такива, взаимосвързани в едно общо цяло, защото именно посредством тяхното прилагане и надграждане на получените резултати можем да говорим за цялостен процес по опазване и съхраняване на съществуващото нематериално културно наследство (НКН). Тук следва да се посочи, че още в преамбюла на Конвенцията важно място е отделено на присъствието на човека, на обществото като цяло и по-специално на коренните общности и групи, а в някои случаи и отделни лица, които имат съществена роля не само за създаването, но и за опазването, съхраняването и представянето на нематериалното културно наследство. Човекът е естественият носител

на културно наследство. Неговите действия способстват за „обогаляване на културното разнообразие и насърчават човешкото творчество“ (Convention 2003). За постигането на тази цел от значение се явява и необходимостта от препредаване на познанието и от привличане на младото поколение, което да възприеме каузата за опазване на нематериалното културно наследство. Това са все важни въпроси, на които е необходимо да се отдаде полагаемото им се внимание, като се предприемат и конкретни действия в тази посока.

Когато говорим за *опазване* на нематериалното културно наследство, е нужно да се има предвид какво точно следва да се разбира под този термин. Тук отново ще се обърнем към текстовете на Конвенцията от 2003 г., където е записано, че под „опазване“ се разбира:

„прилагането на мерки за осигуряване на жизнена трайност на нематериалното културно наследство, включително неговата идентификация, документиране, изследване, съхраняване, развитие, експлоатация, популяризиране и предаване, предимно чрез формалното и неформалното образование, а така също и възбуждане на различните аспекти на това наследство“.

Именно в този текст можем да открием всички онези интересувачи ни дефиниции на отделните понятия, които следва да се приложат в практиката и по този начин да доведат до крайната цел, а именно съхраняването на достигналото до нас нематериално културно наследство и неговото препредаване през отделните поколения във вида, в който сме го наследили.

Конкретни действия предприети на национално ниво в изпълнение на Конвенция 2003, целящи опазването, съхраняването и препредаването на познанието в сферата на нематериалното културно наследство

В законодателната сфера

Съгласно разпоредбите на Конвенция 2003 всяка държава – страна по нея, следва в определен период да изготви и предостави специален

доклад, който да съдържа предприетите на национално ниво мерки, свързани със законодателните и нормативните разпоредби или други действия, приети с цел изпълнение на конвенцията (чл. 29). До този момент България има един основен доклад, представен пред ЮНЕСКО, който периодично е допълван (Ministry of Culture, 2013). От него и от направения фактически преглед на състоянието към момента е видно, че на национално ниво има два основни нормативни документа. Първият от тях е законът, с който българският парламент ратифицира Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на НКН (закон, приет от 40-ото НС на 26.01.2006 г., публикуван в ДВ, бр. 12 от 7.02.2006 г., в сила за Република България от 10.06.2006 г.). Вторият основен нормативен документ бива приетият през 2009 г. Закон за културното наследство (ЗКН), в който е разписана отделна глава, свързана с нематериалното културно наследство (Глава трета). Прегледът показва, че текстовете в ЗКН са много малко и по същество те преповтарят някои от разписаните в Конвенция 2003 разпоредби. Това, което държавата предприема като конкретна стъпка за изпълнение на изискванията на конвенцията, е създаването на Национален съвет за нематериално културно наследство, чиито функции са определени като експертно-консултативни и са разписани в нарочно приет правилник за дейността му (Pravilnik, 2013). Същият е натоварен да разглежда определени възникнали въпроси и да излиза с мнения и препоръки към министъра на културата, който следва да вземе окончателно решение. Като следваща мярка законът предвижда разработването на стратегия за опазване и популяризиране на традиционната българска култура и фолклор, каквато, за съжаление, към момента не е налична. На следващо място, процесите по идентификацията на нематериалното културно наследство са определени като научноизследователска дейност, посредством която се определя дали дадено нематериално свидетелство съответства на критериите за културна ценност, разписани в същия закон.

1. Приложение на Конвенция 2003 – идентификация и изработване на национален регистър

Сред основните постижения на България в сферата на идентификация на отделните елементи на нематериалното културно наследство е изработването на специален регистър и свързаната с него система от мерки, които следва да се предприемат в тази посока. Националният регистър, който носи името „Живи човешки съкровища – България“, е разработен от екип от специалисти от Института за етнология и фолклористика с етнографски музей при Българската академия на науките (ИЕФЕМ – БАН) по поръчка и със съдействието на Министерството на културата. Той е предназначен да осъществи цялостен процес по регистриране на нематериалното културно разнообразие на територията на страната, като бъдат спазени и приложени утвърдените раздели, разписани в Конвенцията на ЮНЕСКО. Активно участие при изготвянето на регистъра вземат и българските общини. Самият регистър е отворен за актуализиране. През 2013 г. е разработена Наредба за неговото изграждане и структуриране – Наредба № 1 от 8 май 2013 г., която влиза в сила от 18 май с. г. Съобразно разработената и апробирана вече в практиката методика Националният регистър бива изграден от две основни листи – национална и регионални. За съжаление, макар че регистърът предразполага да бъде периодично обновяван, към момента подобни стъпки в тази посока не са предприемани. Въпросът е разглеждан нееднократно на заседания на Националния съвет за нематериално културно наследство в различни негови състави, като е взето решение методиката за актуализация на регистъра да бъде преразгледана и при проявена и констатирана необходимост същата да бъде доразработена. Към това следва да се създадат и нови показатели за работа по попълването на регистъра.

Българският опит в изработването на инвентарни описи и

регистър е представян нееднократно като пример и за това ще се спрем малко по-конкретно на същността му.

Националният регистър е достъпен за ползване от широк кръг заинтересовани лица посредством неговата уеб базирана платформа – <https://www.treasuresbulgaria.com/>. Прегледът на регистъра показва, че същият е добре структуриран и дава го голяма степен очакваната информация. За съжаление обаче, предвидените допълвания и актуализации не са отразени в него. Това създава усещане за липса на подобни действия, които при наличието им следва да бъдат отразени своевременно. Също така от обновяване и допълване се нуждае и мултимедийната част на регистъра, съдържаща фотоси и видео материали. Те са в много малко количество и практически невинаги отразяват вписаните елементи. Нужно е да се отбележи, че всичко посочено е ангажимент на Министерството на културата, което, като държавна отговорна институция, е нужно да вземе предвид посочените препоръки. Методиката по изработването на Националния регистър е насочена към постигането на няколко основни цели. Те могат да се обобщят по следния начин:

1) Съхраняване на знанията и уменията за културно изразяване, които имат важно културно, историческо и художествено значение за България. Тази цел намира своето изразение посредством идентификацията на отделните елементи на регионално и национално ниво, както и на техните носители. Държавата с помощта на всички заинтересовани страни поема ангажимента по опазване на това специфично културно наследство, като създава подходящи условия за това.

2) Реализиране на ефективни програми за подготовка на кадри, насочени към подпомагане предаването на познанията. Това се постига посредством реализирането в различни университетски и научни центрове на обучителни курсове, семинари, както и разкриване на специални

дисциплини като част от програмите за обучение на бакалаври, магистри и докторанти.

3) Насърчаване на младите хора за придобиване на знания и умения, свързани с нематериалното културно наследство, посредством публично признание и организиране на публични представяния на национално и международно равнище. Част от реализирането на тази цел е подпомагане за разкриването и функционирането на различни школи, групи, състави за изучаване на фолклорното наследство, в които основно присъстват млади хора. Също така на национално ниво се подкрепя създаването на локални документационни центрове, които осъществяват дейности по опазване на отделни елементи на НКН.

4) Създаване на единен архив от документи и материали, свързани с нематериалното културно наследство. Такъв център е създаденият в рамките на ИЕФЕМ–БАН Национален център за нематериално културно наследство, съдържащ богат архив от информация, събрана по време на теренни проучвания, както и досиетата на елементи на НКН, включени в Националната и регионалните листи. Също така Министерството на културата, като основна отговорна държавна институция в сферата на НКН, има създаден богат административен архив, в който се съдържат не само досиета на елементи на НКН, а също и протоколи и друг вид документи, разкриващи дейността на Националния съвет по НКН, както и на различни експертни групи.

2. Национална представителна листа на елементите на нематериалното културно наследство

Изграждането на Национална представителна листа на елементи на нематериалното културно наследство е в резултат от прилагане на разработена методика, предложена от експерти на ИЕФЕМ – БАН. Същата е приета от българската държава и функционира вече повече от 14 години. Националната представителна листа на НКН се изгражда на базата на реализирането на Националната система „Живи човешки

съкровища – България“. Съобразно нея е възприето, че „живите човешки съкровища“ са онези хора, които притежават необходимите познания и умения на най-високо ниво, за да интерпретират или създават специфични елементи от НКН като свидетелство за живите културни традиции и за творческия гений на гражданите на България. Самото поддържане на системата цели съхраняване на важни за България и нейната култура знания, дейности и умения на общности, групи и отделни лица, тяхното предаване на следващите поколения чрез неформално и формално образование, както и да осигури тяхната видимост чрез публично признание на национално и международно равнище. До този момент в национален мащаб са провеждани 7 кампании, свързани с провеждане на националната система „Живи човешки съкровища – България“, в резултат на което в Националната листа, която е предвидено да се попълва на всеки 2 години, са вписани общо 35 елемента в петте сфери на НКН, а именно: традиционни празници и обреди; традиционно пеене и свирене; традиционни занаяти, домашни дейности и поминъци; традиционно танцуване и детски танци; традиционно разказване.¹

Националната представителна листа, която се попълва от 2008 г. насам, също е представена в уеб базирана платформа. Това е специално създаденият уебсайт „Нематериалното културно наследство на България“ (<https://bulgariaich.com/>). В него, освен директни препратки към различни материали, в т. ч. и към Националния регистър, специално внимание е отделено на трите вида регистри – Национална представителна листа на елементите на НКН, Регистър на добрите практики и Регистър на елементите, застрашени от изчезване. Всъщност това са трите отделни списъка, които следва всяка страна да изработи и са упоменати в Конвенция 2003. Прегледът показва, че налице отново е схематично поднасяне на информацията. Същата гора е непълна, защото липсват посочени попълванията на националната листа от етапи 2018 и през настоящата 2021 г. Липсва ясно обозначена информация и за останалите

два списъка, още повече като се има предвид, че в Представителния регистър на добрите практики България има вписани два елемента – „Националният събор в Копривщица“ и „Приноса на българското читалище за опазването, съхраняването и пренасянето на нематериалното културно наследство“. Всичко това показва, че е налице спешна нужда от намеса на държавните органи и по-конкретно на Министерството на културата, които своевременно да отразяват актуалната информация. Това е основен ангажимент на държавата. В оперативните директиви по прилагането на Конвенция 2003 е записано, че всяка една държава следва да изработи и направи достъпна информацията за нематериалното културно наследство на страната, което да се ползва от широк кръг потребители. В същото време това е част и от усилията не само за опазване и популяризиране на традиционната ни култура, но и за нейното предаване през поколенията и годините в един по-широк обхват.²

3. Насърчаване на международното сътрудничество в сферата на опазване на нематериалното културно наследство на регионално ниво

Като положителен пример в тази посока можем да посочим създаването през 2010 г. на Регионалния център за опазване на нематериалното културно наследство на страните от Югоизточна Европа (ЮИЕ), който е и център категория II на ЮНЕСКО и е под егидата на международната организация. Регионалният център е създаден на базата на подписано споразумение между ЮНЕСКО и Р. България, което през 2018 г. бива подновено. В юридически аспект Центърът е регистриран по българското законодателство и представлява независимо и самостоятелно юридическо лице, неговите учредители са държавни институции – в лицето на Министерството на културата и Министерството на външните работи, както и Българската академия на науките. Основната мисия е свързана с насърчаване сътрудничеството в областта на НКН на национално, регионално и международно равнище и

да осъществява инициативи за опазване и популяризиране на НКН на страните от Югоизточна Европа. В изпълнение на тази основна цел Центърът работи по две основни направления: Работа по активно насърчаване на сътрудничеството в областта на НКН на национално, регионално и международно ниво; Реализиране на инициативи за опазване и популяризиране на НКН на страните от ЮИЕ посредством обучения, споделяне на добри практики и гр. Основните задачи, които Центърът изпълнява, могат да се групират по следния начин: 1) популяризиране на Конвенция 2003 и насърчаване нейното прилагане в субрегиона на Югоизточна Европа; 2) подпомагане участието на отделни общности, групи и лица в опазването на нематериалното културно наследство в страните от ЮИЕ; 3) разширяване възможностите на държавите – членки на ЮНЕСКО, от Югоизточна Европа в опазването на НКН; 4) функции по координиране, обмяна и разпространяване на информация относно опазването на НКН в субрегиона; 5) поощряване на регионалното и международното сътрудничество за опазване на НКН; 6) подпомагане на усилията за опазване на елементите на НКН от региона, включени в Представителния списък на ЮНЕСКО на нематериалното културно наследство и в Списъка на ЮНЕСКО за нематериалното културно наследство, което се нуждае от спешна помощ; 7) подкрепа и съдействие за изграждането и укрепването на национални представителни листи на НКН и национални листи на елементите, нуждаещи се от спешна помощ в страните от региона; 8) сътрудничество с институциите, занимаващи се с изучаването и опазването на НКН на местно, национално и регионално равнище, както и за установяването на връзки между тях; 9) подпомагане усилията, насочени към подготовка на специалисти в областта на НКН; 10) укрепване на сътрудничеството с ЮНЕСКО и със съответните сродни институции в други държави и региони.³

4. Изграждането на локални документационни центрове

Положителен пример за изграждането на локални документационни

центрове, които да насочат усилията си към опазването на онези елементи на НКН, които са оценени като такива от особена значимост и са вписани не само в Националната, но и в Световната представителна листа, са документационните центрове в Бистрица и с. Българи. За съжаление, тяхната дейност остава сравнително недостатъчно добре изяснена и липсва подробна информация за тяхното развитие. През последните години се създаде и локален документационен център в Перник, насочен основно към издирване на нова информация, както и популяризиране на маскарадната обредност в Перник и региона, също вписана в двата посочени представителни списъка. Тези примери следва не само да бъдат подробно анализирани, но и да се насърчава споделянето на положителния опит от тяхната дейност с цел постигане на по-голям ефект и ясно разпознаваем ефект от работата в тази посока.

Препоръки на Европейския съюз по отношение опазването на нематериалното културно наследство и тяхното приложение в национален аспект

Посочените дотук примери са продукувани от прилагането не само на препоръките на ЮНЕСКО, но и от такива, изказани от Европейската комисия. На 26 април 2010 г. е публикуван специален документ, в който е отразено виждането, че „нематериалното културно наследство е изключително крехко и изложено на риск“, в резултат на което всички европейски народи следва да разработят нужните механизми, така че то да бъде опазено (European Commission, 2010). Това показва, че са необходими общи усилия по посока не само на идентификация и популяризиране, но най-вече към съхраняване, а не на последно място и към препредаване на традиционните познания между поколенията. Макар и акцент да се поставя върху местните общности и най-вече върху семейството като основна градивна клетка на общността, то нужни са и споделени усилия на държавата и местната власт, насочени към

намиране на най-точни и правилни механизми и подходи, които да не допуснат изчезването на отделни елементи, което би било пагубно. За съжаление, подобна опасност реално съществува и следва на същото да се обърне сериозно внимание. Изхождайки от тази постановка, неминуемо се достига и до извода, че един от най-важните моменти е свързан както с идентифицирането на отделните елементи на НКН, така и с отделните способности на неговото опазване, респективно и препредаване през поколенията.

На следващо място, въпросите, свързани с опазването на НКН, намират измерение и в поредица от различни документи, приети от ЕС и прилагащи се в страните – членки на Съюза. Тук могат да се посочат: Рамковата конвенция за значението на културното наследство за обществото (2005 г.); Декларацията на Съвета на министрите на културата от Намюр (2015 г.); Стратегията за развитие на културата през XXI в. в нейното европейско измерение и др.⁴

Изводи и препоръки

В България е изградена добра система, свързана с опазването и съхраняването на нематериалното културно наследство. Разпоредбите на Конвенцията на ЮНЕСКО в тази посока са възприети и приложими в рамките на различните институции и ангажирани с процеса лица. Налична е съответната законодателна база, както и приети действия с конкретно проявление.

За съжаление, забелязва се липсата на нужното проследяване и актуализиране на наличните документи. Министерството на културата следва да разработи и приеме конкретна стратегия, която да даде отправните точки, свързани с изпълнението на Конвенцията на ЮНЕСКО, и да обедини усилията на всички заинтересовани страни. Нужни са и активни стъпки по посока видимост и популяризиране на елементите на НКН, което е важен момент, свързан не само с тяхното идентифициране,

но и със съхраняване на тяхната жизненост и препредаване на познанието през поколенията.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

1. Пълния текст на методиката, както и на Националната представителна листа по години вж. на www.bulgariaich.com; Повече по въпроса вж. Veleв, 2019.
2. Вж. Глава IV. Повишаване на осведомеността относно нематериалното културно наследство и използването на емблемата на Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство // <https://ich.unesco.org/en/directives> [15.09.2021].
3. Повече по въпроса вж. Veleв, 2013.
4. По-подробно темата е развита в: Анализ на законодателството и на политиките на страните членки на Регионалния център в областта на опазването на нематериалното културно наследство // <https://www.unesco-centerbg.org/wp-new/wp-content/uploads/2019/11/%d0%b0%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d0%b8%d0%b7-%d0%941.pdf> [15.09.2021]

ЛИТЕРАТУРА

- Велев, В. (2013). Политики за опазване и популяризиране на нематериалното културно наследство, София: За Буквите-О писменехъ.
- Велев, В. (2013). Създаването на Регионален център за нематериално културно наследство в София под егидата на ЮНЕСКО – пример за устойчиво развитие и сътрудничество сред страните от Югоизточна Европа. (с. 255–262). В: *Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век : национална научна конференция с международно участие*, Т. 10 (2013).
- Велев, В. (2019). Живото наследство на България – идентификация и опазване. По примери от практиката. (с. 31–44). В: Н. Дебрюне & Дж. Магжаров (съст.). *Проблеми на културното наследство. т. 3 – Пролетта в празничния обреден календар: Традиция и модерност*. – София: За буквите – О писменехъ.
- Европейска комисия. (2010). Препоръка относно научноизследователската инициатива за съвместно планиране „Културното наследство и глобалната промяна: ново предизвикателство за Европа“ (2010/238/ЕС) // <https://eur-lex.europa.eu> [15.09.2021].
- Колектив (2019). Анализ на законодателството и на политиките на страните членки на Регионалния център в областта на опазването на нематериалното културно наследство. София.
- Конвенция (2013) за опазване на нематериалното културно наследство. *ДВ*, 61, 28.07.2006 // <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-BG-PDF.pdf> [15.09.2021].
- Министерство на културата. (2013). Periodic reporting on the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage – Bulgaria //

<https://ich.unesco.org/en-state/bulgaria-BG?info=periodic-reporting#rp>
[15.09.2021].

Правилник (2013) за състава, дейността и функциите на Националния съвет за нематериално културно наследство // <https://bulgariaich.com/index.php?act=content&rec=62> [15.09.2021].

REFERENCES

- Convention (2013) for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. [In Bulgarian] // <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-BG-PDF.pdf> [15.09.2021]
- European Commission. (2010). Recommendation on the Joint Planning Research Initiative “Cultural Heritage and Global Change: A New Challenge for Europe” [In Bulgarian] (2010/238/EC) // <https://eur-lex.europa.eu> [15.09.2021]
- Kolektiv (2019). Analiz na zakonodatelstvoto i na politikite na stranite chlenki na Regionalnia tsentar v oblastta na opazvaneto na nematerialното kulturno nasledstvo. Sofia.
- Ministry of Culture. (2013). Periodic reporting on the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage – Bulgaria // <https://ich.unesco.org/en-state/bulgaria-BG?info=periodic-reporting#rp> [15.09.2021]
- Pravilnik (2013). Regulations on the composition, activity and functions of the National Council for Intangible Cultural Heritage [In Bulgarian] // <https://bulgariaich.com/index.php?act=content&rec=62> [15.09.2021]
- Velev, V. (2013). Politiki za opazvane i populyarizirane na nematerialното kulturno nasledstvo, Sofia: Za Bukvite-O pismeneh
- Velev, V. (2013). Sazdavaneto na Regionalen tsentar za nematerialno kulturno nasledstvo v Sofia pod egidata na UNESCO – primer za ustoychivo razvitie i satrudnichestvo sred stranite ot Yugoiztochna Evropa (pp. 255–262). In: *Obshtestvoto na znaniето i humanizmat na XXI vek : natsionalna nauchna konferentsia s mezhdunarodno uchastie*, Vol. 10 (2013).
- Velev, V. (2019). Zhivoto nasledstvo na Bulgaria – identifikatsia i opazvane. Po primeri ot praktikata (pp. 31–44). In: N. Debruyne & D. Madzhrov (Eds). *Problemi na kulturnoto nasledstvo. Vol.3 – Proletta v praznichnia obreden kalendar: Traditsia i modernost*. – Sofia: Za Bukvite-O pismeneh.
- European Commission. (2010). Препоръка относно научноизследователската инициатива за съвместно планиране „Културното наследство и глобалната промяна: ново предизвикателство за Европа“ (2010/238/EC), *OB L* 106, 28.4.2010г. // <https://eur-lex.europa.eu> [15.09.2021]

SAFEGUARDING, PRESERVATION AND TRANSMISSION OF TRADITION AND KNOWLEDGE – EXPERIENCE AND GOOD PRACTICES

Abstract: The preservation of the intangible cultural heritage and its transmission through the generations is a key process that is related to the activities for the preservation of traditional culture. The past conveyed in new ways and directed to the future is part of the various measures taken at international, national, and regional level. The need to develop a series of concrete measures, as well as their implementation in practice, is also an important issue. This is a dynamic process that should be monitored in its dynamics, given the changing environment. Sharing good practices and practices is also a key element that should be encouraged. All this makes the topic not only relevant, but also one that will invariably be the basis of future policies developed by various institutions.

Keywords: intangible cultural heritage, traditional culture, UNESCO Convention 2003

Ventzislav Velev, Assoc. Prof., PhD

email: v.velev@unibit.bg

*Department of Culture, Heritage and Tourism
University of Library Studies and Information Technologies
Bul. "Tsarigradsko Shose" #119
Sofia 1784, Bulgaria*

LIVING HERITAGE TOMORROW

Сборник с доклади от едноименната научна конференция
с международно участие
София, 21 септември 2021 г.

Българска
Първо издание

Съставител
Нина Дебрюне

Коректор
Добромира Манева

Художествено оформление
Нина Дебрюне

Академично издателство „За буквите – О писменехъ“
Университет по библиотекознание и информационни технологии
1784 София, бул. „Цариградско шосе“ №119

ISBN 978-619-185-580-3